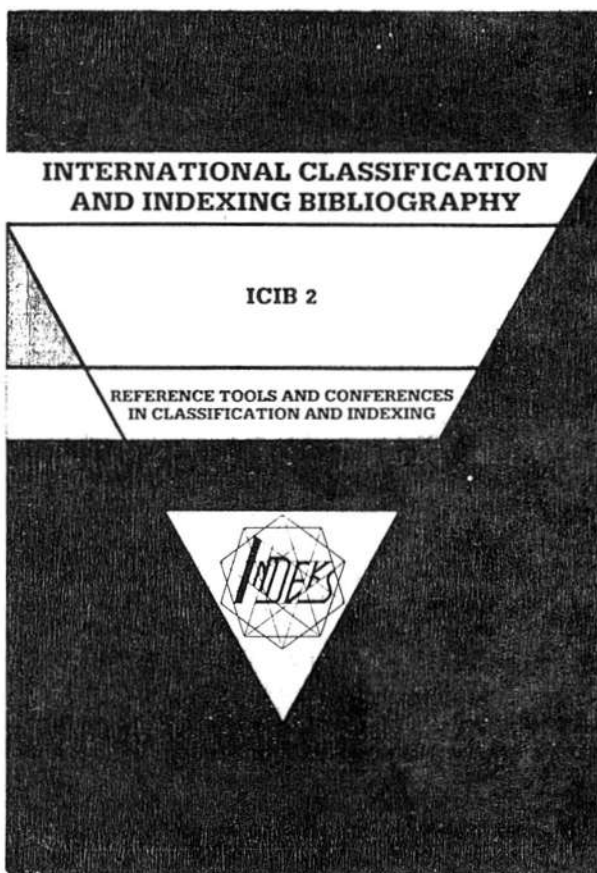

Beszámolók □ Szemlék □ Referátumok

Osztályozási és indexelési segédeszközök – nemzetközi Bibliográfia

DAHLBERG, I. (Ed.): Reference Tools and Conferences in Classification and Indexing. Frankfurt/M., Indeks Verlag, 1984. 160 p.

/International Classification and Indexing Bibliography 2./

Az információk iránt megnyilvánuló igények rendkívül gyors mennyiségi növekedése és minőségi fejlődése századunk második felében a szakirodalmi tájékoztatás és adatszolgáltatás jelentőségének felismeréséhez vezetett. Ez nagy számú referenz-eszköz megteremtését és az információközlés módszertanának és elméleti megalapozásának kidolgozását tette szükségessé. Ennek kapcsán

a figyelem fókuszába kerültek az osztályozás és indexelés kérdései. Nem véletlen tehát az osztályozási rendszerek és az információkereső nyelvek kérdéseivel foglalkozó konferenciák, a témával kapcsolatos tanulmányok, folyóiratcikkek és egyéb dokumentumok számának rendkívüli mértékű megszorodása, ezenkívül is az információkereső nyelvek szerkezetével, módszertanával, logikai és nyelvészeti kérdéseivel és egyéb elméleti megközelítésekkel foglalkozó irodalom.

E témakör legjelentősebb publikált és féligpublikált irodalmát az I. Dahlberg szerkesztésében 1974 óta megjelenő *International Classification* c. folyóirat rendszeresen közölte, most pedig az *International Classification and Indexing Bibliography* c. sorozat vállalkozott a több mint harminc esztendő e témakörbe vágó szakirodalmának válogatott összesítésére. A sorozat 1. kötete az 1950–1982 között megjelent 2300 osztályozási rendszer és tezaurusz bibliográfiai adatait tette közzé. A sorozat most megjelent 2. kötete a tárgykörrel kapcsolatos bibliográfiák, irodalmi szemlék, terminológiai szótárak, sorozatok és folyóiratok, kongresszusi előadások, szöveggyűjtemények, monográfiák és szabványok 1950–1982 között publikált bibliográfiai adatainak közlésével teszi teljesebbé az e témakörben való tájékozódás lehetőségét. A 2500 címet tartalmazó kötetben kétségtelenül egyik legizgalmasabb lehetőség a konferenciákon elhangzott előadások anyagának analitikus feltárása. Ez a fejezet az 1951–1982 között tartott konferenciák anyagát kronologikusan sorolja fel és ez nagyon jól nyomon követhetővé teszi a problémák jelentkezését, a különféle elképzelések és állásfoglalások fejlődését. Az egyes elméleti és gyakorlati megközelítések és megoldások genezisének, helyzetének és fejlődési irányainak megítéléséhez, újabb vélemények kialakításához vagy döntések előkészítéséhez az itt közölt források tanulmányozása hasznos segítséget nyújthat.

Az anyag gyűjtése az *International Classification* c. folyóiratban 1974–1982 között elsődleges források alapján közölt irodalomtól kívül több más bibliográfiai forrásra (*Informatics Abstracts*, *Information Science Abstracts*, *Library and Information Science Abstracts*,

Bulletin Signalétiques Science de l'Information Documentation stb.) épült. A leírt publikációk nagyobb része angol nyelvű, de szép számban szerepel orosz, német, kisebb számban francia, portugál, olasz és spanyol nyelvű közlemény is. Csekély számban japán, lengyel, magyar, cseh, horvát, dán, svéd és kínai dokumentumok is előfordulnak. Az angol, francia, német, olasz, portugál és spanyol nyelvű dokumentumok eredeti nyelven kerültek leírásra, míg egyéb nyelvek esetében a leírást angol fordításban közlik. A bibliográfiai tételeket az International Classification c. folyóirat számára kidolgozott *Classification Literature Classification* (CLC) rendszerét követve tematikus, illetve formai csoportokban, azokon belül időrendben hozzák. A tájékoztató többszempontú

megközelítése érdekében egyéni és testületi szerzői névmutató is készült. A kronologikus rendben közölt konferencia-anyagok tartalmi feltárását szisztematikus tárgymutató teszi lehetővé. A bibliográfiában több magyar (vagy magyar származású) szerző is szerepel.

A kiadó az osztályozási és indexelési bibliográfia további, III.–V. kötetének megjelentetését ígéri, amelyek az osztályozás és indexelés kérdéseit tárgyaló folyóiratcikkek, kutatási jelentések és más közlemények anyagát tárnák fel tematikusan, előreláthatólag mintegy 12 000 cím terjedelemben.

Babiczy Béla

ELTE Könyvtartudományi Tanszék

Veszélyeztetett folyóiratok

Bevezetés

Az elmúlt húsz évben számos beszámoló foglalkozott az egyetemi könyvtárak folyóirat-előfizetéseinek törlésével (pl. Brennan, 1977, Carrein, 1977). A könyvtárak örökös problémájához, a folyóiratok árának gyors emelkedéséhez gyakran járul a beszerzési keretek megnyírbálása is. Ez indította a szerzőket e probléma nagyságának felmérésére és annak vizsgálatára, melyek azok a folyóiratok, amelyeknek beszerzéséről az egyetemi könyvtárak leginkább lemondanak.

Interjúk és kérdőívek (ld. a függelékben) anyagát feldolgozva próbálták kideríteni, milyen típusú folyóiratokat fenyeget a törlés. A kérdőíveket az Egyesült Királyság és Írország egyetemi könyvtárai kapták meg, de kimaradtak a felmérésből az oxfordi és cambridge-i egyetemek, valamint az University of London könyvtára. A 49 kiküldött kérdőívre 33 válasz érkezett.

Folyóirat-előfizetések törlése

A vizsgált időszakban, 1974 és 1982 között, a legtöbb könyvtárnak le kellett mondania előfizetéseiből, a legtöbbet 1980-tól 1983 közepéig, átlagosan 358 címet, és számíthatnak rá, hogy a könyvtárak negyedének további törléseket kell végrehajtaniuk a beszerzési keretek csökkentése, a könyvtárak felének pedig az árak emelkedése miatt.

Új folyóiratok előfizetése

A legtöbb könyvtár előfizet újonnan megjelenő folyóiratokra, bár megszorításokkal. Általános az a szabály,

hogy új folyóiratokat csak a régiek lemondása árán rendelhetnek. Egyetlen könyvtárban mondták csak, hogy minden tanszék saját belátása szerint oszthatja be a rendelkezésre álló összeget. A könyvtárak 34%-ában ugyanolyan értékben kellett lemondani korábban járó folyóiratokról újak megrendelésekor, 28%-ukban pedig ugyanazon szakterület könyvbeszerzéseit kellett csökkenteni. Egy könyvtár beszámolt arról, hogy kari könyvtár csak abban az esetben fizethet elő új címet, ha az más helyi könyvtárban nincs meg.

A törlések meghatározása

A törlések megítélésében alapvetően az egyetem szempontjai érvényesülnek: a könyvtárak 9%-ában kizárólag az egyetem, 76%-ában főleg az egyetem oktatóinak véleménye döntő, míg 15%-nál az egyetem és a könyvtár együttesen vállal felelősséget a törlésekért. Általában a referáló folyóiratok lemondásánál a könyvtárosok véleménye játszott nagyobb szerepet. A könyvtárak 2/3 részében végeztek folyóirat-használati felmérést, de ennek módszerei meglehetősen eltértek egymástól, kezdve a kölcsönzési nyilvántartások elemzésétől, a folyóiratok kézbevitelének jelöléséig, vagy olyan statisztikáig, amelyeket arról vezettek, hogy a kurrens számokat hányszor vették el, és tették vissza a szabadpolcra.

A lemondott folyóiratok jellemzői

Az 1. táblázat mutatja, mik azok a szempontok, amelyeket a törléseknél általában figyelembe vettek. Fontos szerepet játszik a magas költség, illetve a nagymértékű áremelkedés és az idegen nyelv. Nem ítélték